

EFICIENȚĂ ÎN EDUCAȚIE

Prof. înv. preșcolar Zaharia Nicoleta

Grădinița cu Program Normal Albești-Paleologu, Prahova

Atunci când facem referire la educație, pe lângă bagajul de cunoștințe pe care îl transmitem copilului, deprinderi și abilități pe care vrem să i le dezvoltăm, ne referim și la schimbarea unor comportamente inadecvate.

Mulți părinți, dar și cadre didactice caută neîncetat soluții pentru realizarea unei educații de calitate. Un aspect important în realizarea acestui lucru ar fi colaborarea celor două părți implicate în actul învățării. Această colaborare este necesară, întrucât educația de acasă trebuie să fie în concordanță cu cea acordată în școală. Dacă regulilor sau principiilor cu care este obișnuit de către părinți nu li se acordă aceeași importanță în școală, sau invers, copilul va fi confuz și va considera că nu este necesar să le respecte. Scopul acestei colaborări este acela de a găsi împreună căile și mijloacele corecte pentru a-i forma copilului o personalitate armonioasă.

Adultul, fie el părinte sau cadru didactic, este pus adesea în situații critice în care nu știe cum să reacționeze pentru a-l face pe copil să asculte. Totul pornește de când copilul este încă mic, iar educația care i se dă în această perioadă își va pune amprenta asupra tuturor actelor sale, nu numai acum, dar și în viitor. De aceea, părintele trebuie să acorde atenție felului în care își educă copilul încă din perioada antepreșcolară și preșcolară. Așadar, înainte de a realiza o colaborare cu școala, părintele trebuie să colaboreze cu grădinița. Chiar dacă mulți sunt de părere că această perioadă nu este atât de importantă, copilul fiind încă mic, studiile au arătat că educația timpurie este decisivă pentru dezvoltarea armonioasă a copilului, ceea ce învață în acești primi ani de viață având un impact deosebit asupra etapelor ulterioare de dezvoltare.

O bună educație presupune în primul rând o bună comunicare, construirea unei relații pozitive cu cel pe care dorim să îl educăm. În cartea *Metodica activităților instructiv-educative din învățământul preșcolar*, ne sunt prezentate principiile și cerințele educației timpurii (p. 22). Printre acestea se numără: „acordarea unei atenții egale tuturor domeniilor de dezvoltare”, „practicarea unei educații centrate pe copil”, evitarea discriminării, acceptarea și valorizarea tuturor copiilor.

Pentru a ne face ascultați, este necesar să ascultăm, să ținem cont de particularitățile de vârstă și individuale ale copilului, de părerile, sentimentele, nevoile și interesele lui, să îl înțelegem și să îi oferim un mediu plăcut și liniștit, în care să se simtă în siguranță. A-l asculta, nu presupune însă a ne lăsa manipulați și a ceda tuturor dorințelor sale. „Părinții permisivi intră în tot atâtea probleme ca părinții excesiv de stricți, deoarece copiii acestora se dovedesc a fi egoiști, problematici, necooperativi și insensibili la nevoile părinților.” (*Manualul părinților eficiente*, p.12).

A educa pozitiv, nu înseamnă a nu stabili reguli. Copilul trebuie să aibă libertate, dar să țină cont, totodată, de anumite limite, ei „au nevoie să primească o combinație echilibrată de iubire și limitare, iar disciplina este un ingredient necesar pentru copii, astfel încât să își poată dezvolta capacitățile esențiale: autocontrolul, controlul impulsurilor și competența socială.” (*Empatia în parenting*, p. 10).

Nu este indicat nici să fim mult prea autoritari, dar nici mult prea permisivi. Trebuie să îi comunicăm cu calm copilului așteptările pe care le avem de la el, să îi explicăm motivele pentru care sunt stabilite anumite reguli și care ar putea fi urmările nerespectării lor. „Copiii învață de mici că fiecare context social are anumite reguli, [...] iar respectarea acestora facilitează adaptarea

noastră socială. Regulile se formulează în termeni de comportamente care se pot observa și care sunt clar definite, nu sub forme generale. [...] De asemenea, regulile trebuie formulate în termeni afirmativi, evitându-se formularea lor în termeni de interdicție.” (*Piramida cunoșterii*, p. 25)

Pentru a educa copilul, foarte mulți adulți recurg la pedepse și recompense. Este adevărat că acestea au rolul lor, dar nu orice pedeapsă sau recompensă este benefică.

Atunci când copilul nu ascultă, mulți au tendința să îl pedepsească sau încearcă să se impună ridicând tonul. Este adevărat că după o zi grea, stresul se acumulează și de cele mai multe ori, aceasta pare a fi singura soluție pentru a-l face să se potolească. Dar oare rezolvăm cu adevărat problema? Ce ar trebui să facem în astfel de situații? În primul rând, trebuie să știm că pedeapsa este de preferat să fie folosită doar în cazuri extreme. Aplicată prea des, pedepsele îl fac pe copil să considere că nu este suficient de bun și va ajunge să nu se mai străduiască să facă lucrurile cum trebuie, va începe să mintă de teama pedepsei sau se va obișnui cu ele, fiindu-i indiferente.

Relația dintre adult și copil trebuie să fie una de înțelegere reciprocă. Copilului trebuie să i se explice faptul că așa cum adultul îi oferă sprijin și respect, tot la fel trebuie să facă și el la rândul său, iar acest lucru presupune tocmai respectarea unor norme. Pentru a nu le uita, acestea pot fi ilustrate prin desene și puse în camera copilului, sau în clasă. Cum reacționăm totuși când ele nu sunt respectate? Oricât am fi de tensionați trebuie să ne gândim la educația pe care vrem să o dăm copilului, înainte de a reacționa impulsiv, căci acesta este scopul prioritar. Deși ridicarea tonului poate părea că a rezolvat pe moment problema, trebuie să conștientizăm faptul că în realitate, nu facem altceva decât să dăm un exemplu negativ, copilul imitând comportamentul nostru în alte împrejurări. Pe de altă parte, copilul ar putea să înceapă să fie distant, să își piardă încrederea în noi, să fie tensionat, acumulând tot felul de stări negative.

Am putea pentru început, în astfel de momente, să depistăm cauza care a dus la manifestarea comportamentului neplăcut și să găsim împreună soluții pentru rezolvarea acesteia. Trebuie să acordăm mare atenție felului în care abordăm copilul. „A construi mesaje adecvate pentru copii, atunci când manifestă comportamente inadecvate, nu este același lucru cu a le da sfaturi, pentru că acestea din urmă îi fac dependenți de adult. De cele mai multe ori, copiii au tendința de a refuza să urmeze sfaturile, considerându-le niște ordine. [...] Un mesaj corect formulat va exprima sentimentele de nemulțumire față de ceea ce a făcut copilul, educatorul va identifica și exprima faptul că ceea ce îl deranjează este efectul acestui comportament, nu copilul însuși.” (*Piramida cunoșterii*, p. 22). În cartea *Piramida cunoșterii*, ni se sugerează că ar fi indicat să îi lășăm pe copii să propună soluții pentru soluționarea problemei, acest lucru ajutând la „dezvoltarea controlului asupra propriului comportament”(p. 23).

În cazul în care comportamentul nedorit persistă, chiar și după ce s-a încercat rezolvarea pe cale amiabilă, copilul este rugat să își amintească faptul că nerespectarea regulii atrage anumite consecințe. Aceste consecințe nu trebuie să pară neapărat ca niște pedepse, ci mai degrabă urmări ale actelor sale. De exemplu, dacă copilul are un comportament agresiv față de alți copii din parc, îi ascultăm mai întâi motivele pentru care a apelat la astfel de gesturi și îi amintim regulile stabilite, una dintre ele fiind aceea că trebuie să ne comportăm frumos cu cei din jur pentru a nu-i răni sau pentru a nu le răni sentimentele, să îi spunem că el ar putea rezolva problemele și în alt mod, fără a apela la un astfel de comportament. Dacă nu își recunoaște greșeala și nu le cere iertare copiilor, continuând să aibă un comportament inadecvat, i se explică faptul că va trebui să se întoarcă acasă, întrucât celorlalți copii le este teamă de el, iar înainte de următoarea ieșire va trebui să i se reamintească regula.

În astfel de cazuri de neascultare, mulți consideră că este mai potrivit să apeleze la promiterea unor recompense, dar nici acest mod de a-l face pe copil să fie receptiv nu este potrivit, fiind un fel de manipulare. Copilul va face ce dorim, dar numai pentru a primi ceva în schimb. Mai rău, uneori promisiunea nu este respectată, iar copilul ajunge să își piardă încrederea.

La fel ca și în cazul pedepselor, nici recompensele nu trebuie să devină o obișnuință. Este bine să le oferim numai după ce am observat un efort crescut din partea copilului de a realiza ceva și să le explicăm motivul pentru care au parte de ele, pentru a conștientiza ce acțiuni sunt bune de urmat pe viitor. Bineînțeles că este indicat să observăm fiecare lucru bun pe care îl face, dar nu trebuie ca de fiecare dată copilul să primească ceva în schimb, ci este suficient să îl apreciem verbal. Aprecierile trebuie însă și ele făcute pe merit, căci atunci când îi apreciem mai mult decât ar fi cazul ajung să se considere mai buni decât sunt în realitate și nu se vor mai strădui suficient în realizarea provocărilor viitoare. Cheia este, așa cum spuneam, comunicarea. Cel mai bine este să îi învățăm că adevăratele recompense de care ar trebui să le pese sunt cele pe termen lung. De exemplu, în loc să le promitem lucruri materiale dacă obțin note bune la școală, putem să le argumentăm de ce este bine să învețe, cum le va fi de folos acest lucru în viitor.

Dacă reușim să comunicăm eficient cu copilul, acesta va avea rezultate bune și la învățătură, întrucât orice progres va fi observat și apreciat, acesta motivându-l pentru îndeplinirea sarcinilor viitoare, va avea formată deprinderea de a asculta și va fi ascultat și înțeles la rândul său, având grijă să nu îl încărcăm cu alte sarcini atunci când are de învățat, va reuși să își stăpânească nerăbdarea și să se controleze, nu îi va fi teamă să pună întrebări atunci când are nelămuriri, va ști care îi sunt prioritățile și își va organiza timpul în funcție de acest aspect.

În concluzie, pentru a reuși să îi dăm copilului o bună educație, trebuie în primul rând să știm cum să construim o relație pozitivă cu acesta, cum să comunicăm eficient, dându-i libertate, dar în același timp punând anumite limite, fără să abuzăm de autoritate și fără să ne lăsăm manipulați din prea multă dragoste pentru ei, ținând cont de scopurile noastre pe termen lung și nu de impulsurile de moment, oferindu-le întotdeauna un bun exemplu de urmat.

Bibliografie:

- Chiș, Olga; Glava, Adina; Tătaru Lolica, *Piramida cunoașterii*, Diamant, Pitești, 2014;
- Ilie, Mariana; Nicolai, Cristina, *Metodica activităților instructiv-educative din învățământul preșcolar*, Explorator, Ploiești, 2017;
- Gordon, Thomas, *Manualul părinților eficiente*, Tritonic, Tritonic, București, 2008;
- Shapiro, Shauna; White, Chris, *Empatia în parenting*, Sian Books, București, 2016.